

กระบวนการสันติภาพ ประชาธิปไตย ยุทธศาสตร์

IPP 14

Insider Peacebuilders Platform

พื้นที่กลางสร้างสันติภาพจากคนใน

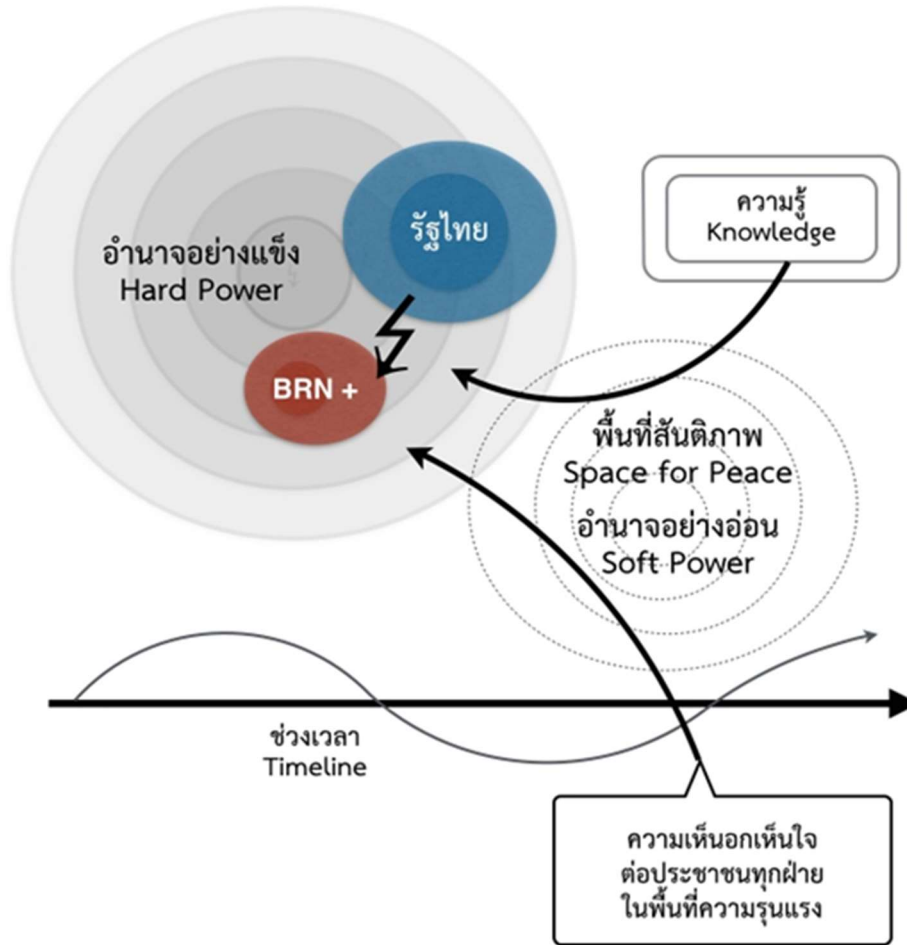
กันยายน
2557
ปัตตานี

หัวข้อ:	กระบวนการสันติภาพ ประชาธิปไตย และยุทธศาสตร์
วิทยากร:	Dr.Norbert Ropers ที่ปรึกษาอาวุโส สถานวิจัยความขัดแย้งและความหลากหลายทางวัฒนธรรมภาคใต้
เวลา:	13-14 กันยายน 2557
สถานที่:	มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี

1. พลวัตทางการเมืองที่เกิดขึ้นในประเทศจะมีผลต่อกระบวนการสันติภาพเป็นอย่างมาก สถานการณ์การสร้างสันติภาพจะขึ้นกับบริบททางการเมืองและที่มาของรัฐบาลด้วย เช่น อยู่ภายใต้บริบทการเมืองที่รัฐบาลมาจากการเลือกตั้ง หรือมาจากการรัฐประหาร เป็นต้น ซึ่งบริบททางการเมืองนี้ ก็อาจจะทำให้เกิดคำถามตามมาว่า พื้นที่ทางการเมืองว่าจะถูกเปิดหรือจำกัดมากน้อยเพียงใด การทำงานของหน่วยงานรัฐจะเป็นอย่างไรเมื่ออยู่ภายใต้การนำของพลเรือนหรือทหาร การขับเคลื่อนกระบวนการสันติภาพโดยภาคประชาชนในแตรค 2 และ 3 จะเป็นอย่างไร ทำอย่างไรจะให้ม็พลังโดยไม่จางหายไป ทั้งหมดนี้เป็นเรื่องที่ทำทาบทบาทคนทำงานสันติภาพ
2. กระบวนการสันติภาพคือกระบวนการเรียนรู้ที่ต้องใช้เวลายาวนาน และถึงกระนั้นก็ยังม็พื้นที่ที่ประสบความสำเร็จและล้มเหลว ประสบการณ์บทเรียนที่เกิดขึ้นจากการเรียนรู้ที่ยาวนานสามารถนำมาสู่การวางแผนกำหนดบทบาท และทิศทางการก้าวเดินที่เปรียบเทียบกับผู้อื่นด้วยได้ เพื่อปรับเปลี่ยนให้เหมาะสมในแต่ละสถานการณ์ ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องในกระบวนการสันติภาพ จะต้องเรียนรู้สิ่งที่เกิดขึ้นร่วมกัน ซึ่งถ้าหากมีการถอดบทเรียนออกมาให้ชัดเจนก็จะเป็นประโยชน์ต่อการขับเคลื่อนกระบวนการสันติภาพมาก
3. กระบวนการสันติภาพต้องเป็นพื้นที่ปลอดภัย นอกจากจะต้องเป็นพื้นที่ปลอดภัยสำหรับคนที่พูดคุยกันบนโต๊ะที่เป็นทางการแล้ว ระหว่างกลุ่มขบวนการด้วยกันเองก็จำเป็นต้องมีพื้นที่ที่ปลอดภัยสำหรับพวกเขาในการเตรียมการเพื่อการพูดคุยด้วย ในกระบวนการสันติภาพมีระดับทั้งที่เป็นทางการและระดับการปรึกษาหารือที่ไม่เป็นทางการในกลุ่มตัวแสดงและคณะทำงาน ทั้งนี้ ในระดับที่เป็นทางการ อาจจำเป็นต้องมีวาระในการพูดคุย ขณะเดียวกันก็มีวาระที่ไม่สามารถต่อรองกันได้ ห้ามหยิบยกขึ้นมา ทว่าบางประเด็นอาจจะต้องทำให้เรื่องความต้องการ จุดยืน ความสนใจ ให้เป็นเรื่องพูดคุยได้ เช่น การเรียกร้องเอกราช ภายใต้ความต้องการดังกล่าวคืออะไรบ้าง เป็นต้น
4. การวางโครงสร้างพื้นฐานของกระบวนการสันติภาพ ในกระบวนการสันติภาพ นอกจากโครงสร้างกลไกภายในแต่ละฝ่ายที่พูดคุยกันแล้ว กระบวนการพูดคุยสันติภาพยังจำเป็นต้องมีกลไกสนับสนุนการพูดคุยต่อทั้งสองฝ่ายด้วย และน่าจะมีกลไกที่สนับสนุนการเรียนรู้ร่วมกันระหว่างรัฐและขบวนการที่สามารถทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพและต่อเนื่อง เช่น กรณีของพม่า รัฐบาลและองค์กรต่างๆ ได้ร่วมกันก่อตั้ง “Myanmar Peace Center (MPC)” ในปี

2556 ให้เป็นศูนย์ประสานงานกระบวนการสันติภาพที่ทั้งสองฝ่ายสามารถทำงานร่วมกันและเรียนรู้จากต่างประเทศได้ด้วย

5. **การมีแผนที่เดินทางสันติภาพ (Roadmap) ที่พัฒนาจากคู่เจรจาร่วมกัน** ซึ่งเป็นข้อท้าทายเนื่องจากทั้งสองฝ่ายต้องมาคิดรวมกันว่าจะมีแผนที่เดินทางที่ทั้งสองฝ่ายเห็นร่วมกันได้อย่างไร มีการจัดลำดับความสำคัญในประเด็นที่มีแนวโน้มจะหาข้อสรุปได้ยากง่ายต่างกันอย่างไร และจะมีวิธีการเปิดเผยข้อมูลกระบวนการสันติภาพต่อสาธารณะในรูปแบบใดบ้าง
6. **ปัจจัยที่จะทำให้กระบวนการสันติภาพสำเร็จได้** คือ เจตจำนงทางการเมือง (Political Will) ในหลายประเทศ เช่น อังกฤษ ในสมัยนายกรัฐมนตรีโทนี่ แบลร์ตั้งเจตจำนงจะแก้ไขปัญหาไอร์แลนด์เหนือ หรือกรณีประเทศฟิลิปปินส์ นายเบนิกโน อากิโน หรือที่รู้จักกันดีในนาม ‘ประธานาธิบดีน้อยนอย’ มุ่งมั่นต้องการทำให้มินดาเนาสงบให้ได้ในสมัยของเขา นี่คือการแสดงเจตจำนงทางการเมืองที่สำคัญ ผู้นำประเทศจะต้องมีความกล้าหาญ มีภาวะผู้นำที่พร้อมยืดหยุ่นประนีประนอม คิดไว้ล่วงหน้าว่ามีอะไรที่ยอมได้และอะไรที่ยอมไม่ได้ ซึ่งถึงอย่างไรก็ต้องมีบางอย่างที่ยอมหรือแลกเปลี่ยนได้ มิฉะนั้นก็เดินหน้าต่อลำบาก ผู้นำต้องเตรียมการเชิงวิสัยทัศน์ไว้ด้วย
7. **ในกระบวนการสันติภาพจะต้องมีพื้นที่ให้กับกลุ่มที่ต้องการเคลื่อนไหวทางการเมืองโดยไม่ใช้ความรุนแรงด้วย** ซึ่งอาจจะเป็นในรูปแบบของการเปิดตัวปีกการเมืองของขบวนการ การจัดตั้งเป็นสำนักงานฝ่ายการเมืองของขบวนการ การตั้งพรรคการเมือง หรือการมีพื้นที่ให้กลุ่มต่างๆ ได้คุยเรื่องการเมืองกันอย่างเปิดเผย ซึ่งทั้งหมดนี้ก็อาจจะต้องการการสนับสนุนจากฝ่ายที่สามในแง่ที่จะเป็นหลักประกันความปลอดภัยแก่ผู้เกี่ยวข้องด้วย โดยทั้งหมดนี้เป็นเรื่องจำเป็นที่จะทำให้กระบวนการสันติภาพมีความเป็นการเมืองมากขึ้น (politicization) อันจะเป็นประโยชน์ต่อทุกฝ่ายเพราะสิ่งต่างๆ จะถูกหยิบยกขึ้นมาบนดินให้ได้ถกเถียงต่อรองกันอย่างเปิดเผย
8. **กระบวนการสันติภาพคือการเปลี่ยนจากการใช้อำนาจแข็งมาที่อำนาจอ่อน** อำนาจแข็งคืออำนาจที่กดทับให้คนยอมรับ ขณะที่อำนาจแบบอ่อนคือการโน้มน้าวให้คนยอมรับในสิ่งที่ต้องการ ยกตัวอย่าง เกาหลีเหนือเป็นประเทศที่ใช้อำนาจแบบแข็งที่แข็งแกร่งมาก ขนาดมีอาวุธนิวเคลียร์กดดันคู่ตรงข้ามได้ ขณะที่เกาหลีใต้ใช้อำนาจแบบอ่อนโดยใช้วัฒนธรรมบันเทิงทำให้คนเข้าใจปัญหาของตนเอง และให้การยอมรับ อย่างไรก็ตาม กระบวนการสันติภาพไม่ได้บอกว่าควรต้องใช้อำนาจอ่อนเพียงด้านเดียว เพราะการเมืองของกระบวนการสันติภาพนั้นเป็นการเมืองของอำนาจนั่นเอง โดยเริ่มต้นจากสองฝ่ายคู่ขัดแย้งที่ใช้อำนาจแบบแข็งเข้าต่อสู้กัน คนทำงานสันติภาพจะอย่างไรให้อำนาจแบบอ่อนสมดุลกับอำนาจแบบแข็งและสร้าง ‘พื้นที่สันติภาพ’ ขึ้นมาให้ได้ (ดังรายละเอียดในรูปประกอบ)

9. จากการศึกษาค้นคว้าพบว่าการสนทนาสันติภาพทั่วโลก พบว่า กระบวนการสันติภาพ 1 ใน 3 มักล้มเหลว และพบอีกว่า ข้อตกลงที่ลงนามโดยรัฐเผด็จการมีแนวโน้มที่ล้มเหลวมากกว่ารัฐที่มีความเป็นประชาธิปไตย แต่อีกด้านหนึ่งก็ถูกตั้งคำถามเช่นกันว่ารัฐบาลที่เป็นประชาธิปไตย จะได้รับการสนับสนุนจากพรรคฝ่ายค้านในการผลักดันกระบวนการสันติภาพมากน้อยอย่างไร สมการเหล่านี้เป็นเรื่องที่ซับซ้อนที่คนทำงานสันติภาพพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ต้องเผชิญแน่นอน ดังนั้น ไม่ว่าที่มาของรัฐบาลจะมาอย่างไร การทำให้อำนาจแบบแข็งจากคู่ขัดแย้งทั้งสองฝ่ายให้กลายเป็นอำนาจแบบอ่อน ทำหน้าที่ในการเปิดพื้นที่ให้ข้อคิดเห็นและข้อเสนอได้ปรากฏออกมา ให้พื้นที่ทางการเมืองได้ทำงานกันจึงเป็นเรื่องสำคัญที่ต้องคิดใคร่ครวญอย่างหนัก

ชุดความรู้ IPP เป็นการสรุปความรู้ในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการสันติภาพจากวิทยากรซึ่งได้รับเชิญมาแลกเปลี่ยนในเวทีเรียนรู้ (Learning Platform) อันเป็นพื้นที่กลางที่ประกอบด้วยคนในจังหวัดชายแดนภาคใต้ที่มีภูมิหลังและความเห็นทางการเมืองที่แตกต่างหลากหลายมาร่วมพูดคุยกัน วง IPP นี้ริเริ่มขึ้นตั้งแต่ปี 2554 ด้วยความร่วมมือจากสถาบันสันติศึกษา มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตหาดใหญ่, สถาบันวิจัยความขัดแย้งและความหลากหลายทางวัฒนธรรมภาคใต้ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี, ศูนย์ข่าวสารสันติภาพ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, สถาบันสิทธิมนุษยชนและสันติศึกษา มหาวิทยาลัยมหิดล, สำนักสันติวิธีและธรรมาภิบาล สถาบันพระปกเกล้า, ศูนย์เฝ้าระวังสถานการณ์ภาคใต้, มูลนิธิเบิร์กฮอฟ, และศูนย์ความร่วมมือทรัพยากรสันติภาพ